

TYÖELÄMÄ- JA TASA- ARVOVALIOKUNNAN MIETINTÖ 3/2006 vp

Hallituksen esitys laiksi eräiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden kansalaisten työntekoa koskevien tietojen rekisteröinnistä, ulkomaalaislain 85 §:n muuttamisesta sekä ulkomaalaisrekisteristä annetun lain 5 ja 7 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 25 päivänä huhtikuuta 2006 lähettänyt työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi eräiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden kansalaisten työntekoa koskevien tietojen rekisteröinnistä, ulkomaalaislain 85 §:n muuttamisesta sekä ulkomaalaisrekisteristä annetun lain 5 ja 7 §:n muuttamisesta (HE 46/2006 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylitarkastaja Olli Sorainen, työministeriö
- lainsäädäntöneuvos Anna-Riitta Wallin, oikeusministeriö
- lainsäädäntöneuvos Jorma Kantola, sisäasiainministeriö

- tietohallintojohtaja Vesa Hagström, Ulkomaalaisvirasto
- lakimies Minna Levander, Eläketurvakeskus
- johtava työvoimaneuvoja Auli Pakarinen, Lappeenrannan työvoimatoimisto
- apulaisjohtaja Matti Viialainen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- koulutus- ja työvoimapolitiittinen asiamies Ralf Sund, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- asiantuntija Riitta Wärn, Elinkeinoelämän keskusliitto EK
- johtaja Rauno Vanhanen, Suomen Yrittäjät ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut tietosuojavaltuutetun toimisto.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki eräiden Euroopan unionin kansalaisten työntekoa koskevien tietojen rekisteröinnistä. Esitys liittyy tavoitteeseen parantaa Suomen ja muiden Euroopan unionin maiden välillä liikkuvan työvoiman tilastointia ja seuranta Tšekin, Viron, Latvian, Liettuan, Unkarin, Puolan, Slovenian ja

Slovakian kansalaisten ansiotyön edellytyksistä annetun lain soveltamisen päättyessä huhtikuun 2006 lopussa.

Työntekoa koskevien tietojen rekisteröiminen parantaisi mahdollisuuksia työvoiman liikkuvuuden tilastointiin. Tilastot ovat tarpeen työmarkkinoiden toiminnan ja lyhytaikaisen työ-

voimamuuton seuraamiseksi. Lisäksi rekisteröiminen edistäisi ulkomaalaislain mukaista oleskeluoikeuden rekisteröintiä ja työehtojen valvontaa sekä palvelisi eräiden viranomaisten lakisääteisiä valvontatehtäviä. Lakiehdotuksen mukaan työntekoa koskevat tiedot tulisi ilmoittaa rekisteröitäväksi työvoimatoimistoon viimeistään 14 päivän kuluttua työnteon aloittamisesta, jos työ kestää yhdenjaksoisesti yli 14 päivää. Tiedot voitaisiin ilmoittaa sähköisesti. Ilmoituksen voisi tehdä työnantaja ulkomaalaisen puolesta. Työvoimatoimisto tallettaisi tiedot ulkomaalaisrekisteriin. Ehdotus ei vaikuttaisi ulkomaalaislaissa säänneltyyn Euroopan unionin jäsenvaltioiden kansalaisten oleskeluoikeuden rekisteröintiin. Työntekotietojen rekisteröintiä ei edellytettäisi, jos poliisi on rekisteröinyt oleskeluoikeuden. Työvoimatoimiston talletamat

työntekotiedot olisivat pohjana poliisin myöhemmälle oleskeluoikeuden rekisteröinnille. Kaikki Euroopan unionin jäsenvaltioiden kansalaiset kattavan työvoiman liikkuvuutta koskevan tilastoinnin ja seurannan parantamista on tarkoitus selvittää valmisteltaessa Euroopan unionin jäsenvaltioiden kansalaisten oleskeluoikeutta koskevan direktiivin voimaan saattamista. Ehdotettu laki on tarkoitettu kolme vuotta voimassa olevaksi määräajaiseksi laiksi. Esiityksessä ehdotetaan muutettavaksi myös ulkomaalaisrekisteristä annettua lakia ja ulkomaalaislakia. Ulkomaalaisasioissa toimivaltaisista työvoimatoimistoista säädettäisiin jatkossa työministeriön asetuksella. Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan heti niiden tultua hyväksytyiksi ja vahvistetuiksi.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Yleistä

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Esitetyt lainmuutokset ovat osa kokonaisuutta, joka liittyy EU:n uusien jäsenmaiden ja Suomen väliseen työvoiman liikkuvuuden vapauttamiseen 1.5.2006. Toimenpidekokonaisuuteen sisältyy siirtymäsäädöksistä luopuminen, tilaajan selvitysvastuun toteuttaminen ja ulkomaisen työvoiman tehokkaampi rekisteröinti.

Lailla pyritään parantamaan uusien jäsenmaiden kansalaisten työnteon tilastollista seurantaa ja työehtojen valvontaa. Rekisteröintivelvollisuus koskisi sekä suoraan suomalaisyritysten palvelukseen työllistyviä että palvelujen vapaan liikkuvuuden piirissä olevia lähetettyjä työntekijöitä ja vuokratyöntekijöitä. Suomalaisen työvoima- ja yhteiskuntapolitiikan kannalta on

ensiarvoisen tärkeätä, että viranomaiset saavat tiedon ulkomaisen työvoiman määrästä ja sovellettavista työehdoista. Se on välttämätön edellytys asianmukaisten työvoimapolitiittisten toimien ajoittamiseksi ja mitoittamiseksi sekä ulkomaisen työvoiman väärinkäytön ehkäisemiseksi.

Työnteon rekisteröinti

Rekisteröinti tapahtuu työvoimatoimiston kautta ulkomaalaisrekisteriin, ja se voidaan tehdä myös sähköisesti. Rekisteröinti sisältää tarvittavien henkilö- ja työnantajatietojen ohella työnantajan ilmoituksen työnteon keskeisistä ehdoista, kuten sovellettavasta työehtosopimuksesta tai maksettavasta vastikkeesta, ja siitä käy ilmi myös työnteon paikka ja sen kesto. Selvitys on annettava uudelleen, jos työnantaja vaihtuu tai kun tiedoissa tapahtuu muutoin olennaisia muutoksia.

On tärkeää, että ulkomaalaisrekisteriin kirjautuvat tiedot ovat sieltä muiden viranomaisten käytettävissä, jotta esimerkiksi Keskusrikospoliisin PUT-yksikkö ja työsuojelupiirien ulkomaalaistarkastajat saavat tarvittaessa vaivatta

tiedot ulkomaalaisista työntekijöistä. Uusien EU-maiden kansalaisten Suomessa työskentelyä koskevien tietojen rekisteröinnistä voi olla hyötyä myös valvottaessa EY:n sosiaaliturva-asetuksen (1408/71) noudattamista ja työntekijän sosiaaliturvan toteutumista. Jotta rekisterissä olevia tietoja voitaisiin tehokkaasti hyödyntää työeläketurvaa koskevassa valvonnassa, tulisi Eläketurvakeskuksen saada lukukäytön mahdollistava käyttöyhteys rekisteriin vastaavalla tavalla kuin työsuojeluviranomaisilla on.

Valiokunta pitää perusteltuna ehdotettua ulkomaalaislain muutosta, jolla pyritään keskittämään ulkomaalaisten lupa- ja rekisteröintiasioiden käsittelyä. Perustelujen mukaan asiat on tarkoitus keskittää Vantaan, Tampereen ja Lappeenrannan työvoimatoimistoihin. Valiokunta korostaa, että keskittämisen myötä tulee kyseisille työvoimatoimistoille osoittaa myös riittävät resurssit tehtävien ripeään hoitamiseen. Erityisesti valiokunta korostaa, että työvoimatoimistoilla tulee olla riittävästi resursseja, jotta ne voivat tarkistaa rekisteröinnin yhteydessä ainakin työnantajan nimen ja y-tunnuksen asianomaisesta rekisteristä niin, että näiden tietojen oikeellisuuteen voidaan luottaa.

Rekisteröinnin kattavuus

Esityksessä ei ehdoteta rekisteröitymiseen liitettäväksi pakotteita eikä maksuhelpotuksia tai muita houkutteita. Tästä voi aiheutua ongelmia rekisterin kattavuudelle. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan hallituksen esitystä valmisteltaessa selvitettiin mahdollisuutta jättää työntekonsa rekisteröineeltä kokonaan tai osittain perimättä oleskeluluvan rekisteröimisestä säädetty 40 euron maksu. Saadun selvityksen mukaan kyseessä on omakustannusarvon mukainen maksu, jonka alentaminen voisi olla mahdollista, mikäli poliisin työmäärä vähenee työnteon rekisteröinnin myötä. Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitus jatkaa selvityksiä maksualueen aikaansaamiseksi.

Lain tehokkuus riippuu pitkälti siitä, kuinka hyvin työnantajat ja maahan tulevat työntekijät saavat tietoa rekisteröinnin suorittamisesta. Sää-

döksestä tiedottamiseen onkin syytä kiinnittää erityistä huomiota ja jakaa tietoa paitsi Suomessa myös rajan ylityspaikoilla ja uusissa jäsenmaissa toimivien lähetystöjen voimin. Valiokunta pitää tärkeänä, että asianomaiset ministeriöt ja työmarkkinajärjestöt sopisivat tehokkaan tiedotuskampanjan toteuttamisesta heti, kun laki tulee voimaan.

Rekisteröintiä ei edellytettäisi, jos poliisi on jo rekisteröinyt oleskeluoikeuden. Osa valiokunnan kuulemista asiantuntijoista on pitänyt tätä säännöstä ongelmallisena rekisteristä saatavien tilasto- ja valvontatietojen kattavuuden kannalta. Valiokunta pitää tärkeänä, että hallitus seuraa, aiheutuuko säännöksestä ongelmia, ja selvittää tarvittaessa, voitaisiinko säännös laajentaa kattamaan myös nämä tilanteet.

Laki ehdotetaan säädettäväksi määräaikaisena siten, että se olisi voimassa 30.4.2009 saakka. Sen voimassaolon aikana tulisi saada kuntoon kaikkia EU- ja ETA-maita koskeva työnteon rekisteröinti. Suomen tulisi myös EU:ssa vaikuttaa siihen, että tilastointi ja työehtojen valvontaedellytykset paranevat. Tämä edellyttää, että työnteko rekisteröidään selvästi nykyistä kolmen kuukauden määräaikaa aikaisemmin. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan kaikkien EU:n jäsenvaltioiden kansalaiset kattavan työvoiman liikkuvuutta koskevan tilastoinnin ja seurannan parantamista on tarkoitus selvittää valmisteltaessa Euroopan unionin jäsenvaltioiden kansalaisten oleskeluoikeutta koskevan direktiivin voimaan saattamista. Valiokunta pitää tätä selvitystyötä hyvin tärkeänä ja kiirehtii sen tekemistä.

Yksityiskohtaiset perustelut

Laki ulkomaalaisrekisteristä annetun lain 5 ja 7 §:n muuttamisesta

Eduskunnan käsiteltävänä on parhaillaan hallituksen esitys (HE 32/2006 vp) laeiksi ulkomaalaislain ja ulkomaalaisrekisteristä annetun lain 5 ja 10 §:n muuttamisesta, jossa ehdotetaan muutettavaksi ulkomaalaisrekisteristä annetun lain 5 §:n 1 momentin 5 kohtaa ja lisättäväksi

1 momenttiin uusi 6 kohta. Pällekkäisten muutosten välttämiseksi valiokunta ehdottaa lakiehdotuksen johtolauseetta täsmennettäväksi siten, että tässä lakiehdotuksessa muutetaan koko 1 momentin sijasta vain 1 momentin 3 kohtaa, johon lakiehdotuksen mukaista muutosta on tarkoitettu ehdottaa.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ehdottaa,

että 1. ja 3. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomina ja

että 2. lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Valiokunnan muutosehdotukset).

Valiokunnan muutosehdotukset

2.

Laki

ulkomaalaisrekisteristä annetun lain 5 ja 7 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulkomaalaisrekisteristä 19 päivänä joulukuuta 1997 annetun lain (1270/1997) 5 §:n 1 momentin 3 kohta ja 7 §:n 2 momentti, *sellaisina* kuin ne ovat laissa 305/2004, seuraavasti:

5 §	(4 ja 5 kohta <i>poist.</i>)
<i>Rekisterin henkilöllinen ulottuvuus</i>	-----
Ulkomaalaisrekisteriin saa kerätä ja tallettaa tietoja henkilöistä: (1 ja 2 kohta <i>poist.</i>) (3 kohta kuten HE)	7 § (Kuten HE) ----- Voimaantulosäännös (Kuten HE)

Helsingissä 5 päivänä toukokuuta 2006

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Jukka Gustafsson /sd	Riikka Moilanen-Savolainen /kesk
vpj.	Anne Holmlund /kok	Markus Mustajärvi /vas
jäs.	Tarja Cronberg /vihr	Leena Rauhala /kd
	Susanna Haapoja /kesk	Tero Rönni /sd
	Roger Jansson /r	Arto Satonen /kok
	Anneli Kiljunen /sd	Kimmo Tiilikainen /kesk
	Esa Lahtela /sd	Jaana Ylä-Mononen /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ritva Bäckström.